

“*Başka bir kuşak geldi,
sorunun konumunu değiştirdi.*”

J. P. Sartre (Fanon'un 'Yeryüzünün Lanetlileri'ne yazdığı önsözden)

Yola ilk adımını atan her derginin olduğu gibi, *Toplum ve Kuram* dergisinin de birkaç cümlede aktarılabilecek kısa bir hikâyesi var.

Aylar önce, yalnızca birkaç eski arkadaş olarak, bir masa etrafında bir araya geldiğimizde konuştuğumuz konu şuydu: Acaba Türkiye’de sosyal bilimler alanına Kürtlerin sesini, rengini ve “gerçeğini” dâhil edebilecek bir derginin kuruluşuna önyak olabilir miyiz? Birbirimizi bunun mümkün olduğuna inandırdıktan sonra, bu fikrimizi deklare ettiğimiz bir davet metni hazırladık ve ulaşabildiğimiz herkesle paylaştık. Söylediğimiz kısaca şuydu: Türkiye’de Kürtleri dışarıda tutarak sürdürülmeye çalışılan sosyal bilimler alanındaki bilgi üretimi, örgütlenmiş bir yalan üretimi faaliyetinden başka bir şey değildir ve müdahil olunmadığı sürece bu faaliyet, bugüne kadar işlediği biçimde işlemeye devam edecektir. Aradan kısa bir süre geçtikten sonra, bu fikir etrafında bir araya gelen ve çoğu birbirini tanımayan genç insanlar, söyledikleri ve yazdıkları ile bu dergiyi kurdular.

Daha yolun en başındayken etrafında toplandığımız o masada dile getirdiğimiz ve ardından eyleme geçirdiğimiz şeyin, zaten o sırada arkadaşlarımızın akıllarından da geçmekte olduğunu derginin yayına hazırlanışı sürecinde anlamış olduk. Şimdi, aradan geçen aylardan sonra, bu dergiyi merak edip okuyacak olanların da akıllarından benzer şeyler geçmekte olduğunu umuyoruz. Bu yüzden, meselemizi ve rengimizi belirginleştirmek amacıyla, *Toplum ve Kuram* dergisinin “Lêkolîn û Xebatên Kurdî” (Kürt İnceleme ve Çalışmaları) alt başlığı ile yayın hayatına başlamasına karar verdik.

Bunun ne anlama geldiğinin ve ne denli güç bir uğraş olduğunun bilincindeyiz: Türkiye’de sosyal bilimlerin sınırları içinde kalarak Kürtleri, Kürt me-

selesini ve Kürt bölgesini araştırmaya çalışmak, her defasında, araştırmacının niyetinden bağımsızlaşan bir dizi faktör ile yüzleşebilmeyi gerektirir. İşte bir örnek: Biz bu dergiyi yayına hazırlarken, bölgedeki asit kuyularına toplu halde atılmış insanların kemikleri çıkarılıyordu ve aynı günlerde bu insanların belki evlatları, yeğenleri ya da torunları olacak yaştaki çocuklar, kurşungeçirmez zırhla kaplı polis araçlarını taşıdıkları için cezaevlerine konuluyorlardı. Sadece çakışan bu iki örnek bile, içinde yönümüzü aradığımız bu girift labirentin ne denli şiddet yüklü olduğunu göstermektedir.

İşte bu yüzden, bizler, bir yüzü daima şiddete bakan bu meseleyi, sosyal bilimlerin sağladığı araç ve imkânlar ile anlamak, açıklamak ve tartışmak istiyoruz. Bu çabamızın ilk ürünü de, işte elinizde tuttuğunuz bu dergi nüshasıdır.

Davet metnimizde meramımızı uzun uzun anlatmıştık. Bu metinde dile getirdiklerimizi *çıkarken* tekrar etmemize gerek olmadığından, son sözü *çağrımıza* bırakıyoruz:

Okumakta olduğunuz bu metin, hazırlıkları İstanbul'da sürdürülen, sosyal bilimlerin tüm disiplinlerine ve oluşumlarına yer vermeyi amaçlayan, 3 ayda bir yayınlanacak yeni bir kuramsal derginin yazarlarına ve okurlarına yönelik davet mektubudur. Toplum ve Kuram adıyla yayınlanacak olan bu derginin yola çıkış nedenlerini, hedeflediklerini ve yayın çerçevesini açıklamaya çalışacak olan bu metin, derginin yayın hayatına başlamasını kolaylaştırmaya çalışan ilk yayın kadrosu tarafından kaleme alınmıştır ve içerdiği tüm önermeleri ile birlikte tartışılmaya ve geliştirilmeye açık bir biçimde dikkatinize sunulmaktadır.

TÜRKİYE'DE SOSYAL BİLİMLER MÜMKÜN MÜDÜR?

Lizbon merkezli Gulbenkian Vakfı bünyesinde oluşturulan komisyon tarafından hazırlanan ve “*Sosyal Bilimleri Açın: Sosyal Bilimlerin Yeniden Yapılanması Üzerine Rapor*” başlığını taşıyan ufuk açıcı metin, yayınlandığı dönem olan 1990'lı yılların ikinci yarısında dünyanın farklı ülkelerinde sosyal bilimler alanında çalışan hemen herkes açısından son derece ilerici ve yenilikçi önerilerde bulunuyordu. Bu raporun esinlendirdiği birçok girişim, farklı ülkelerdeki sosyal bilim üretimini olumlu yönde etkiledi, etkilemeye de devam ediyor. Aynı dönem Türkiye'de de bu yönlü tartışmalar çoğalarak “*Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek*” başlıklı sempozyumda derli toplu bir görünüme kavuşmuştu. Türkiye'de sosyal bilimlerin kuruluşu, gelişimi ve dönem koşulları ile gelecek perspektiflerinin masaya yatırıldığı sempozyumda, farklı dallardan katılımcılar açık bir fikir alışverişi zemininde sorunları masaya yatırmışlardı.

O süreçte bu tartışmayı takip eden ya da sonrasında o sürece göz atan bir çoğumuzun dikkatini çeken şey, Türkiye'de sosyal bilimlerin masaya yatırıldığı böylesi bir platformda dahi ülkenin en ciddi ve yakıcı meselesinin, yani Kürt meselesinin ve sürmekte olan savaş halinin, bilimsel uğraşın ilgi ve çalışma alanı dışında tutulması konusunda gösterilen titizlik olmuştu. “Mesele”ye dair sergilenen suskunluk, Türkiye'de akademinin öteden bu yana taşıyageldiği sınırlılıklarına da işaret etmekteydi: sözü edilmedikçe “görünmez” olan bir halkın, sosyal bilimlerin kavram ve analiz evreninde yer alması za-

ten mümkün değildi. Dolayısıyla, “Kürt kimliği”, “Kürtler” ya da en basitinden coğrafi bir terim olarak “Kürdistan” gibi kavramlar, böylesi bir sempozyumda dahi, -sempozyumun kendi ifadesiyle- “üzerinde yeniden düşünülen” ve “yeni bir kavranışı”na ulaşılmaya çalışılan sosyal bilimlerin algı evreninde görünmez hale getirilmişti. Öte yandan bu örnek durumdaki suskunluğun, daha geniş ölçekli bir suskunluğun belirgin bir parçasından başka bir şey olmadığı da bilinmekteydi.

Bu durum, hiç şüphesiz çok temel ve insani bir motivasyonla, yani korku ile ilişkilidir. Bilim insanlarının kendi geleceklerinin ya da kariyerlerinin de ötesinde, can güvenliklerini dahi tehlikeye atabilecek bir çabaya, yani “suskunluğu bozma”ya ikna olmaları, Türkiye koşullarında, hele hele 1990’lı yıllar göz önüne alındığında oldukça radikal duruşları gerektirmekteydi. Öte yandan, ne Türkiye’de böylesi duruşları sergileyenlerin hiç olmadığından söz edilebilir, ne de baskı düzeyinin Türkiye ile benzer olduğu başka ülkelerde böylesi karşı çıkışların olmadığından. Bilimsel ahlak ve dürüstlük çabasının bazı evrensel örnekleri, bugün halen çalışmalarımıza ışık tutmaktadır. Toplum ve Kuram dergisinde bir araya gelenler olarak bizleri ilgilendiren ve böyle bir dergiyi yayın hayatına kazandırmak üzere motive eden temel sorun ise, Türkiye’de “düzen”in temel direklerinin, ülkenin zihinsel toprağında inebildiği bu ürkütücü derinliktir. Bu açıdan bizler, sosyal bilimlerin “açılım” sürecinin, bulunulan noktadan daha özgürlükçü bir düzeye yönelik olarak zorlanması gerektiğini ileri sürüyor ve bu çerçevede özellikle artık “Kürtlere yer açılması” gerektiğini vurguluyoruz. Aynı ölçüde artık Kürtlerin de sosyal bilimlere “açılması” gerekliliğinin altını çizerek, yayın hazırlıklarını sürdürdüğümüz dergimizi bu iki esasın üzerinde konumlandırıyoruz.

Toplum ve Kuram dergisi girişimi olarak, Türkiye’de sosyal bilimler alanında son yıllarda belirginleşmeye başlayan farklılaşma, çeşitlilik ve zengin tartışma ortamında Kürtlere ve Kürt meselesine yönelik artan ilgiyi memnuniyetle karşılamakla birlikte, bu ilgi çerçevesinde ortaya konan ürünlerin sağlıklı bir tasnife ve eleştiriye tabi tutulmadığı inancını taşıyoruz. Niyet ya da saklı amaçların okunması gibi anlamsız çabaları dışlayarak, önemli olanın, ortaya konan çalışmalarda Kürt toplumuna yönelik geliştirilen analizlerin, belirlemelerin ve kuramsal çalışmaların özgür bir ortamda, bilimsel kıstaslar gözetilerek tartışılması ve daha sağlıklı vargılara ulaşılması olduğunu düşünüyoruz. Kürtlerin, geleneksel olarak “kendilerini ifade edemeyen, ancak ifade edilebilenler” olarak gördüğü kabulün, her platformda reddedilmesi gerektiğini savunuyoruz.

Kısacası bizleri bir araya getiren temel motivasyon, Türkiye’de Kürtleri dışarıda tutarak sürdürülmeye çalışılan sosyal bilimler alanındaki bilgi üretiminin, örgütlenmiş bir yalan üretimi faaliyeti olduğu inancıdır. Dolayısıyla bizler, bu örgütlü ve sistematik yalan üretimine karşı, yine örgütlü ve sistemli bir karşı koyuşu, Toplum ve Kuram dergisi ile birlikte harekete geçirmeyi hedeflemekteyiz. Bu çabayı ise ancak ve ancak bu sorunun farkında olan ve bununla bir biçimde mücadele etmeyi arzu edenlerle gerçekleştirebileceğimize inanmaktayız. Bizler, ancak böylesi bir çabanın Türkiye’de sosyal bi-

limleri mümkün kılabileceğini öne sürüyoruz.

MAVERAÜNNEHİR'DE BİRİKENLERİN İZİNDE

Ece Ayhan'ın *Meçhul Öğrenci Anıtı* adlı şiirinde “devlet”e ve “tabiat”a sordurduğu “yanlış soru”, halen birçoğumuzun belleğinde canlıdır: “Maveraün-nehir nereye dökülür?” diye sorar Ayhan ve şiir şu dizelerle devam eder:

*En arka sırada bir parmağın tek ve doğru karşılığı:
-Solgun bir halk çocukları ayaklanmasının kalbinedir.*

“*Solgun bir halk çocukları ayaklanması*” imgesinin Türkiye’de 1980 sonrası kuşağının zihninde çağrıştırdıkları, bu dergi girişimine ilhamını veren temel motivasyon olarak da görülebilir. “Kürt meselesi” olarak adlandırılan ve aslında mekansal ve zamansal uzamda çatışan modernleşme / uluslaşma süreçlerinin bir ürünü olarak da ele alınabilecek olan bu tarihsel olgu, bugün halen çözümlenmesi gereken bir yığın sorunla birlikte varlığını sürdürmektedir. Öte yandan, bu “ayaklanma”yla yan yana büyüyen, her yönüyle bu sürecin izlerini üzerinde taşıyan çocuklar, sessiz sedasız içine giriverdikleri üniversitelerde edindikleri birikim, deneyim ve mesleki becerileriyle birlikte, çözüm sürecinin büyük ölçüde dışına itilmiş vaziyette, çeşitli ölçeklerdeki bilimsel-akademik çalışmalarını dağınık bir biçimde sürdürmektedirler. Dergi projesi ile amaçlanan, işte bu konuda söyleyecek sözü olan, bu konuya kafa yoran ve bilimsel bir çaba vermek isteyen, sosyal bilimlerin tüm disiplinlerinden –statüleri ya da konuları gözetilmeksizin- bilim insanlarını ve adaylarını bir araya getirmektir. Dergi, kendisini böylesi bir iletişim ağında bir köprü olarak konumlandırmakta ve ortaya çıkacak metinler ile ürünlerin dolaşıma sokulduğu bir meca haline gelmeyi hedeflemektedir.

YÖNTEM VE BİÇİM

Toplum ve Kuram dergisi ile amaçlananları özetlemek gerekirse, parçalanmışlık realitesini göz önünde tutarak Kürt toplumunu sosyolojik, ekonomik, demografik, antropolojik, kültürel, politik ve tarihsel açılarından incelemek ve bu alanlarda derinlemesine, tutarlı ve bilimsel bilgiye ulaşmak; çeşitli toplumsal sorunlara ışık tutmak ve çözüm yollarını araştırmak; sosyal bilimlerin alanında çalışmayı hedefleyen yeni kuşağı bu yönde yüreklendirmek ve Kürtler üzerine parçalı olarak çalışma yürüten bilim insanları arasında bir köprü oluşturarak koordinasyonu sağlamaktır.

Bu açıdan dergi, her sayısında farklı bir başlığı dosya konusu olarak belirleyerek, ilgili başlık altındaki çalışmaları derli toplu bir biçimde bir araya getiren ve bu şekilde *büyük başlıklar altında zayıf metinlerdense, ayrıntıya inen başlıklar altında güçlü metinleri* teşvik eden bir biçimi tercih etmektedir. Bu şekilde, uygun dosya konuları çerçevesinde Kürt toplumunun bütünlüklü ve genel bir tasviri ile toplumsal değişim dinamiklerinin oynadıkları rolün ve sonuçlarının bilgisinin elde edilmesi; Kürt toplumunda tabakalaşma, sınıfların konumları, aralarındaki ilişkiler ile güncel siyasal süreçlerle toplumsal dinamiklerin etkileşiminin incelenmesi; göç, nüfus, yoksulluk, bölgeler arası gelişmişlik farkları, yerel yönetimler, kentleşme, dil, kalkınma, eğitim ve sağlık

gibi alanlara dair tabloların belirginleştirilmesi; Kürt toplumunda yaşanan ideolojik ve siyasal dönüşüm dinamikleri ile toplumun siyasal iktidarla ve siyasetle kurduğu ilişkilerin araştırılması amaçlanmaktadır. Elbette her sayıda, belirli bir başlığa sahip dosyanın yanı sıra, kitap eleştirileri, çeviri metinler ve çeşitli disiplinlerden, yeni yeni araştırma konularını, tartışmaları teşvik eden ve önemli girdiler sağlayan bağımsız makalelere de yer verilecektir.

Toplum ve Kuram'ın ilk sayısı için düşünülen dosya konusu "**Kürt toplumunda değişim dinamikleri ve sınıflar**"dır. Bu dosya başlığı altında, yukarıda açıklanmaya çalışılan temalar ve alt başlıklar çerçevesinde değerlendirilebilecek nitelikte, bilimsel yayın yazım kriterlerini gözeten makalelere yer verilecektir. İlk sayı için belirlenen bu ana başlık ve altında yer alacak diğer başlıklar, bütünüyle tartışılmaya ve geliştirilmeye açıktır.

SON SÖZ

F. Bacon'ın da belirttiği gibi, "gerçek, hata yapana karmaşaya düşenden daha yakındır". *Toplum ve Kuram* dergisi girişimi olarak bizler de hataya düşmekten çekinmeksizin, bugünün karmaşasını dağıtmak adına, açıkça görünür hale gelmiş, ancak henüz dile getirilmemiş olanları sosyal bilimlerin sağladığı olanaklar çerçevesinde tartışmaya açmak istiyoruz. Elbette, kolektif çabamızın sadece bununla sınırlı kalmayarak, sosyal bilimlerde kuramsal açılımlara katkıda bulunmayı da içerecek şekilde genişlemesini arzu ediyoruz. Yeni kuramların ortaya çıkışının ön koşulunun bunalım olduğu bilgisini aklımızdan çıkarmayarak, toplumsal eşitlik ve özgürlük yolunda elimizden gelen katkıyı, umudun büyütülmesi ve bunalımın aşılması yolunda sarf edeceğimizi belirtmek istiyoruz. Bu bağlamda çağrımız, davetimiz, bu metin boyunca açıklamaya çalıştığımız inceleme başlıklarını sahiplenen, araştıran, merak eden ve kendi problematiğinin izinden giden tüm sosyal bilimcilere yöneliktir. Bu başlıkları çoğaltmak ve zenginleştirmek üzere sizleri aramıza katılmaya; görüşlerinizi, önerilerinizi ve çalışmalarınızı paylaşmaya davet ediyoruz.

Selam ve saygılarımızla,
Toplum ve Kuram Dergisi

Bi Destpêkê

Ji kovara
'Toplum ve
Kuram'ê
vexwendineke
ji bo zanyarên
civakî

*“Nîfşeke din hat,
rewşa pîrsgirêkê guherand.”*

J. P. Sartre (ji pêşgotina 'Nîfirlêbûyiyên Serzemînê' ya Fanon)

Me bi nêrîn û destpêkeke nû û angaşteke teze heşt meh berê nivîsareke bi sernavê “Ji Zanyarên Civakî Re Dewet” şandibû. Armanca pêngava me yê bi navê “Kovara Civak û Dozîne” li Tirkîyeyê, xebatên li ser gelê Kurd û pîrsgirêka Kurd, di hêla zanistîya civakî de tîn kirin; di qadekî de berhev bike û peywira koordînasyonê hilbigre li ser milê xwe. Di van rojên dawî de xebatên me berhem didin û “Bîrên Mirinê” û pîrsgirêka Kurd; bi rastiyeke dîrokî, civakî, û rojane ve, li benda xebatên dîsîplînên cûda bi cûda yê zanistîya civakî ne. Rewşa şerê ku didome û li hemberî bêçareseriyê; Akademiya Tirkîyeyê pîrsgirêka Kurd di qada “Zanistîya Civakî” de niqaş nakê û ev yek zanyarên civakî û endaman yê ku bi dil û can girêdayî rastiya civakê û bîhîstiyara xwe wenda nekirine; hewcedariya ciwandina wan derdixolê.

Bi vê perspektîf û nêrînê, xebata ku me heşt meh berê dabu destpê kirin; bêtir bal kişand, hat rexne kirin û nirxandin. Em bawer dikin ku ev bertekên ku li me hatin kirin ji bo me pîr girîng e û di vê rêwîtiya me de dê ji me re bibe alîkar. Me, bi vî esasî ji bo reng û dengê xebatên me bêtir werin fêm kirin; çekûya “Lêkolîn û Xebatên Kurdî” jî hilgirt naveroka kovara xwe. her çî qas di vê hejmarê de nebe jî, di hejmarên kovara me yê din de, xebatên bi Kurdî hatine nivîsandin jî dê werin weşandin. Em bi coşa ku destpêkên nû rengîn û zindî dike; û bi xiroşa li pey rastiye ve hejmara xwe yê yekem berpêşî bala we dikin û dixwazin “nivîsara bangê” ku ê çarçoveya xebatên me kifş kiriye ji nû ve biweşînin.

Ev nivîsa ku hûn dixwînin dawetnameyek e ji bo nivîskar û xwendevanên kovareke nû ya teorîk a sêmhane. Kovara ku amadekariyên wê dewam di kin hewl dide ku cih bide hemû dezgeh û disîplînen zanistên civakî. Ev dawetnameya ku daxwaz, çarçoveya weşan û armancên derketina vê kovara bi navê *Toplum ve Kuram* (Civak û Teorî) diyar dike ji aliyê yekemîn lîneya weşanê hatiye nivîsandin. Dawetname li gel hemû pêşniyazên xwe benda nîqaş û pêşvebirinê ye û bi vê şiklê bangî we dike.

GELO LI TIRKIYÊ ZANISTÊN CIVAKÎ GENGAZ E?

Nivîsareke asovekir bi sernivîsa “*Zanistên Civakî Vekin: li ser veavabûna zanistên civakî rapor*” ji aliyê komîsyona ku di bin banê Weqfa Gulbenkianê ku navenda wê Lîzbon e, hate amade kirin. Ev nivîsara ku piştî nivê salên 1990’an de hatibû weşandin, pêşniyarên gelek nûjenîxwaz û pêşverû dida hemu kesên ku li welatên cûda cûda li qada zanistên civakî dixebitîn. Gelek peyanên ku ji vê raporê îlham girtin, bi awayekî erênî bandor dan hilberîna zanistên civakî li welatên cûda, hê jî bandordayîna xwe berdewam dikin. Di heman demê de li Tirkîyê jî ev nîqaş zêde bûn û bi navê sempozyûmeke “*Ji nû ve fikirîna Zanistên Civakî*” gihaşt dîmenekî bikeys. Di sempozyûmê de, li Tirkîyê avakirin û pêşvebirina zanistên civakî, şert û mercên wê demê û perspektîfên pêşerojê hatin destgirtin û beşdarên ji beşên pisporiyên cûda li ser bingehekê ji danûstendina ramanê re vekirî pirsgirêk nîqaş kiribûn.

Di wê pêvajoyê de an li dû wê pêvajoyê tiştê ku ji me bala gelean kişandibû, li Tirkîyê di platformeke wisa ku zanistên civakî hatibûn nîqaş kiribûn de jî, di warê pirsgirêka welêt ya herî ciddî û bişewat ango pirsgirêka kurd û rewşa şer ya ku berdewam dikir de hendazetî hatibû nîşandan û li derveyî pêwendî û xebata zanistî hatibû hiştin. Bêdengiya ku di warê “pirsgirêk” ê de dihat pêşandan, li Tirkîyê tixubdarbûna akademiye ya mêjveyî jî nîşan dikir: gelê ku heya behsa wî neyê kirin “nedîtbar” be, jixwe ne gengaz e ku di gerdûna analîz û têgehên zanistên civakî de jî cîh bigire. Lewma, di sempozyûmeke wisa de jî (bi gotina sempozyûmê bixwe) têgehên wek “nasnameya kurd”, “kurd” an jî herî hêsan “Kurdistan” ku têngîneke erdnîgariyê ye, di gerdûna têgihaştina zanistên civakî yên ku ji bo “serwextbûneke nû” û “ji nû ve li ser fikirîn” ê , ketibû rewşeke nedîtbar. Ji aliyê din, ev bêdengiya di rewşa minakê de, dihat zanîn ku ji bilî bêdengiyê berfi-rehtir ne tiştêkî din e.

Ev rewş bê şik bi motîvasyoneke însanî û bingehîn re, ango bi tirsê re têkil-dar e. Ji bo pisporên zanistê, qanîhkirina dayîna keda ku ji pêşeroj û kariyera wan jî zêtir, ewlehiya canên wan têxe xeterê ango “xerakirina bêdengiyê” hela hela di şert û mercên salên 90’î de helwesteke gelek radîkal dixwest. Li aliyê din, ne kes dikare bêje li Tirkîyê tu kesên ku helwesteke wisa dane pêşandan qet tunebûne, ne jî li welatên din yên ku asta zextê weka Tirkîyê bûne tu helwesteke wisa nehatiye pêşandan. Hinek mînakên keda rastiyê û sinca (exlaq) zanistî, îro hê jî şewqê dide xebatên me.

Em yên ku li dora kovara *Toplum ve Kuramê* hatine ba hev, pirsgirêka me

ya bingehîn ya ku me têkildar dike û ji bo weşandina vê kovarê me motifê dike ev e ku li Tirkîyê dîregên bingehîn yên “pergalê”, dikarin xwe berdîn kûrahiya bi xof ya erdê vî welatî yê zîhnî. Di vê çarçoveyê de em dibêjin divê pêvajoya “vebûn” ê ya zanistên civakî ji vê astê bilindî asteke bêtir azadîxwaz bibe û di vê çarçoveyê de bi taybetî divê êdî “cihek ji kurdan re were weqetandin”. Di heman pîvanê de divê êdî kurd jî berê xwe bidin zanistên civakî “vebûnan” pêk bînin. Em vê kovara ku amadekariya weşana wê dikin li ser du bingehan radiwestin.

Peyana me ya *Toplum ve Kuramê*, van salên dawiyê cudatî, cûrbicûrî û derdora nîqaşê ya dewlemend û têkildariya ku li Tirkîyê di warê kurdan û pîrsgirêka kurd de zêde bûye bi kêfxweşî dibersivîne, lê li gorî baweriya me berhemên ku di çarçoveya vê têkildariyê de hatine afirandin di rexne û tesnîfêke rêk û pêk de derbas nebûye. Li gorî me divê em dev ji mebest an jî xwendina armanca berdîn, ya girîng ew e ku, di xebatên me de analîz û diyarkirinên xebatên me yên teorîk yên di derbarê civaka kurd de bînin derdoreke azad, nîqaşên xwe li gorî krîterên zanistî pêk bînin û bigihîjin encamên serkeftî. Divê êdî qewla gerdîşî ya ku “Kurd nikarin xwe bînin ziman, encax ji aliyê hinekî din ve werin ziman” di her platformê de were red kirin.

Bi kurtasî motifasyona bingehîn a ku em anîn ba hev, ev bawerî bû ku, li Tirkîyê, bi lidervahiştina kurdan, hilberîna zanîne ya di warê zanistên civakî de, hilberîna derewan ya bi rêxistinî ye. Lewma jî armanca me ew e ku, em li hember vê hilberîna derewan a sîstematîk, bi arava kovara *Toplum ve Kuramê*, hewl bidin ku rapêrîneke sîstematîk û rêxistinî pêk bînin. Em di wê baweriyê de ne ku, ev ked, tenê bi kesên ku ji pîrsgirêkê haydar in û dixwazin di derbarê vê pîrsgirêkê de berxwe bidin tê dayîn. Em îddîa dikin ku li Tirkîyê encax wisa zanistên civakî gengaz dibe.

LÎ SER ŞOPA KESÊN LÎ MAVERAUNNEHÎRÊ KOMBÛYÎ

“Pîrsa xelet” ya ku Ece Ayhan di helbesta xwe ya *Bîrdariya xwendekarê meçhûl* de ji “dewlet” û “xweza”yê daye pîrsîn, hêj jî di bîra me gelekaneke zindî ye: “Maveraunnehîr bi ku ve dirije?” dipirse Ayhan û bi van rêzikan berdewam dike:

*Bersîva rast û tenê ya bêçiyekê ji rûniştêka paşîn:
-bi dilê serhildaneke çilmisî ya zarokên gelekî ve!*

Hêmayê “serhildaneke çilmisî ya zarokên gelekî” li Tirkîyê tiştên ku haniye bîra nişîsa dawîya 1980’yî, di heman demê de dikare bê dîtîn ku motifasyona ku best daye peyana vê kovarê ye jî. Ev bûyera dîrokî ya ku bi navê “pîrsgirêka kurd” tê nav kirin bi rastî berhema pêvajoya modernbûn / netewebûnê ye, ku di wusata mekan û demê de pozberî hev in. Ev bûyera îro hêj jî tevli komeke pîrsgirêk, li benda dahûrandinê ye. Ji aliyekî din, ev zarokên ku li kêleka vê “serhildan”ê mezin bûne û bi her awayî şopên vê pêvajoyê bi xwe re digerin, îro bi awayekî bêdeng ketin nava zanîngehan û tevli danehevî, ceribîn û hunerweriyên xwe yên pîşeyî li derveyî pêvajoya çareseriyê hatin hiştin xebatên xwe yên zanistî / akademîk bi awayekî belawela dimeşînin. Bi projeya vê kovarê armanca me ew e ku em kesên ku li ser van

mijaran radiwestin û serê xwe pê diêşînin û di van mijaran de xwedî gotin in bînin ba hev. Em dixwazin kesên ku di vî warî de kedeke zanistî didin, ji her beşên zanistên civakî –bêyî ku asûn û statuya wan bên nihêrtin- werin ba hev. Kovar, di tora ragihandineke wisa de, armanc dike ku peywira pirekê bigre û ji bo nivîsarên ku derkevin holê û dewerana berheman ji bibe rêaveke.

AZÎNE Û TEŞE

Heke em armanca xwe ya bi derxistina kovara *Toplum ve Kuramê* bi kurtasî bêjin, armanca me nîqaşkirina realîteya perçebûna civaka kurd bi nihêrînekî sosyolojîk, ekonomîk, demografîk, antropolojîk, çandî, politîk û dîrokî û li ser van qadan bi kûrahî gihastina zanîneke hevgirtî û zanistî ye. Di heman demê de, ji bo çareseriyê pîrsgirêkên cûr bi cûr yên civakî rêvekirin û pêkaniya lêkolîna riyên çareseriyê; ji bo nîfşa nû ya ku dixwaze di warê zanistên civakî de bixebite cesaret dan û di nav kesên pispor ên ku dixwazin li ser kurdan lêkolînan bikin avakirina pirekê di nav armancên vê kovarê de ne.

Ji vê nihêrînê kovar, di her hejmara xwe de sernivîseke cûda dê nîqaş bike. Li şûna nivîsarên bêserûber, nivîsarên bi kitekit ên hêzdar tercîh bike. Bi vî awayî, di çarçoveya mijarên dosyayên levhatî de tesvîreke giştî û bi tevahî ya civaka kurd û zanîna encam û rolên dînamîkên guherîne yên civakî bide bixe. Bandorên dînamîkên civakî û pêvajoyên siyasî û di nav civaka kurd de tebeqebûn, asûna polan, tîkiliyên nava wan, dê bê lêkolîn. Diyar kirina tabloyên qadên weka koç, gelhe (nufûs), hejarî, cûdatiyên nava herêman a pêşveçûyîne, rêvebirinên cîgayî, bajarbûn, ziman, pêşketin, perwerdehî û tenduristî yê, lêkolînen tîkiliyên ku civakê bi desthilatdarî û siyasî setê re daniye û guherînen ku di civaka kurd de pêk hatine, dînamîkên veguherîne, li ser van mijaran xebat tê armanc kirin. Helbet di her hejmarê de, ji bilî dosyeya ku xwediyê sernivîsekê ye, dê ji rexneyên pirtûkan re, werger, rêzkariyên cûr bi cûr re, ji mijarên lêkolînan ên nû û gotarên ku niqaşan teşwîq dikin re cih bê qetandin.

Ji bo hejmara yekemîn ya kovara *Toplum ve Kuramê* mijara ku tê nîqaşkirin **“di civaka kurd de dînamîkên guherîne û pol”** e. Di bin sernivîsa vê dosyayê û dosyayên wekî din de nirxandinên di derbarê tema û bin sernivîsên ku me li jor diyar kirine de, dê gotarên li gorî nivîsa weşanên zanistî werin weşandin. Ev sernivîsa ku ji bo hejmara yekemîn hatiye diyarkirin û bin sernivîsên din, bi her awayî ji nîqaş û pêşvebirinê re vekiriyê.

PAŞGOTÎN

Wekî ku F. Bacon jî diyar kiriye, “rastî, ji kesên ku nava gengeşiyê de ne bêtir nêzî yên ku xeletiyê dikin e.” Li ser navê peyana kovara *Toplum ve Kuramê* em jî beyî ku ji xeletiyên xwe vekişînin, ji bo belavkirina gengeşiya îroyîn, ên ku li ber çavan in, lê hêj nehatine zimên, dixwazin li gorî çarçoveya zanistên civakî ji nîqaşê re vekin. Helbet keda me ya kolektîf dê tenê bi vî ve tixubdar nemîne. Em dixwazin vê xebata me bi vebûnên bîrdozî tevlikariyê bide zanistên civakî û berfirehtir bibe. Em dizanin ku şertên pêşîn yên bîrdozên nû qeyranin û em dixwazin diyar bikin ku, ji bo wekheviya ci-

vakî û azadiyê çî tevlîkarî ji destê me bê, ji bo mezinkirina hêviyan û derbaskirina qeyranan çî ji destê me bê em dê bikin.

Di vî warî de banga me, vexwendina me, wekî ku me xwest di vê nivîsarê de jî diyar bikin, ji kesên ku li van sernivîsên lêkolînê xwedî derdikevin, lêdikolin, meraq dikin û zanyarê civakî yên ku li şopa pirsgerêka xwe dimeşin re ye. Ji bo dewlemendkirin û zêdekirina van sernivîsan em we jî li nava xwe dixwazin. Nêrînên xwe, pêşniyariyên xwe û xebatên xwe ji par kirinê re li nava me dixwazin.

Bi silav û rêzên me,
Kovara Toplum ve Kuramê

İçindekiler

Teşekkür: 17

Bu Sayıda: 19

Dosya

Türkiye’de Ulus-Devlet Oluşumu, Kürt Direnişi ve Dönüşüm Dinamikleri

Harun Ercan: 23

Demografik açmazdan demokratik açmaza: Türkiye’nin Kürt meselesi

Nilay Özok: 55

Türkiye Kürdistan’ında Kontrgerilla Stratejisi Olarak Çevre Tahribatı

Joost Jongerden: 71

Annelik ve Politika: Barış Anneleri’nin Öğrettikleri

Gözde Orhan: 97

Türkiye’de 1980’li ve 1990’lı Yıllarda Yaşanan Zorunlu Göç ve Toplumsal Sonuçları

Betül Altuntaş: 103

Türkiye’de Neoliberalizm, Kürt Meselesi ve Tuzla Tersaneler Bölgesi

Tuzla Araştırma Grubu: 119

Akademi Üzerine

Abbas Vali ile Akademi Üzerine

Röportaj: 189

Türkiye’de Sosyal Bilimler Mümkün müdür?

İsmail Beşikçi: 205

Dosya Dışı

20.Yüzyıl Kürt Göç Hareketlerinde Birinci Dalga:

Kürtlerin Yeniden İskânı ve Kürt Mülteciler Meselesi

Namık Kemal Dinç: 211

Erken Modern Dönem Etno-Politikası:

Şerefhan’ın *Şerefname*’si ve Kürt Beyleri

Djene Bajalan: 239

Siyasal İktidar Kapsamında Edebiyat ve ‘Ulusal Alıntılar’: Genesis

Derviş Aydın Akkoç: 251

Kitap Eleştirileri

Türkiye’de İskân Sorunu ve Kürtler

Namık Kemal Dinç: 267

İki Kitap-İki Dönem

Alişan Akpınar: 273

Doğu’nun Sorunları

Harun Ercan: 281

İlk Pratik Kürtçe Öğrenme Kitabı “Hîinkerê Zımanê Kurdî”

Zeki Gürür: 284

Abstracts: 291

Kurtasî: 298

Toplum ve Kuram Dergisi girişimi olarak yaklaşık bir yıl önce dergi tartışmalarına başladık. Geçen yılın Eylül ayında ise Sosyal Bilimcilere ve bu alanla ilgilenen araştırmacılar ile okuyuculara amacımızı ve sosyal bilimlere yaklaşımımızı içeren bir çağrı metni gönderdik. Bu süre zarfında desteklerini bizlerden esirgemeyen, derginin yayına hazır hale gelmesinde katkılarını sunan aşağıda isimlerini yazdığımız dostlarımıza teşekkür ederiz.

Dergimizin ana yazısı olan Tuzla çalışması hakkında, dergi büromuza gelecek bizlerle düşüncelerini ve deneyimlerini paylaşan İstanbul Bilgi Üniversitesi Tarih Bölümü araştırma görevlisi Aslı Odman'a, hem çağrı metnimizde hem de kimi makalelerin İngilizce'den çevrilmesinde ve yaptığımız mülakatların transkribe edilmesinde büyük emekleri olan Pınar Şenoğuz, Şerif Derrince, Alp Kanlık, Gülseren Duman, Cihat Dursun, Alev Güneş ve Diren Heval Taş'a, Tuzla'da yaptığımız mülakatlara bizlerle birlikte gelerek görüşmeler yapan Ercan Aktaş'a, yine Tuzla'da mülakatları yapmamızda ciddi emekleri olan Limter-İş yetkililerinden Kamber Saygılı ve Mustafa Karaoğlan ile Tuzla tersanesinde işçi olan Hamza Karaağaç'a, isimlerini yazamadığımız, bizim görüşme isteğimizi geri çevirmeyip, düşüncelerini bizimle paylaşan Tuzla tersanelerindeki işçi arkadaşlara, ayrıca çağrı metnimizi ve dergimizin çalışmalarının daha geniş kesimlere ulaşmasını sağlayan ve farklı iletişim kanalları açan ODTÜ öğretim üyesi Doç. Dr. Mesut Yeğen'e, Vate yayınlarından Deniz Gündüz'e, dergimizin web sitesini hazırlayan Ömer Ensari'ye ve adını burada anamadığımız, bizden manevi desteklerini esirgemeyen düşünce ve önerileriyle katkıda bulunan onlarca dostumuza en içten teşekkürlerimizi iletiyoruz. Dergimizin yayın hayatına başlamasında bu dostlarımızın emekleri yadsınamayacak derecede büyüktür.

Toplum ve Kuram'ın ilk sayısı okuyucularıyla buluşuyor. Türkiye'de Kürt çalışmalarını, sosyal bilimlerin ışığı altında ama aynı zamanda Türkiye'de ve genel olarak akademi dünyasında sosyal bilimlerin sınırlarını, açmazlarını, sınırlarını aklında tutarak yürütmeye çalışacak olan dergimiz, bu sayıda yer alan yazılar ve çalışmalar ile beraber bu çetrefilli ve daha önce denenmemiş yola "ilk taşları"nı döküyor. Önceden de duyurduğumuz gibi dosya konusunu "Kürt Toplumunda Değişim Dinamikleri ve Sınıflar" olarak belirlediğimiz ilk sayımızda, dosya konusu içinde yer alan altı farklı çalışmayı okuyucularımızın ilgisine sunmuş bulunmaktayız. Bu çalışmalar dışında, "Akademi Üzerine" isimli bölümümüz, dosya dışı yazılarımız ve kitap tanıtımlarımız da dergimizin sayfalarında yer almakta.

Dosya yazılarımızın ilki, Harun Ercan'a ait. Türkiye'de ulus devletin kurulma aşamasında, Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile Kürtler ve Kürt bölgesi arasındaki ilişkilere, çatışmalara yoğunlaşan Ercan, tarihsel olarak 1960'lara kadar getirdiği çalışmasında, hem resmi tarihin hem de bu anlatıya alternatif olarak çıkan Kürt tarih yazımının bildik kalıplarına karşı çıkıyor. Bu kalıpları tekrarlamak yerine, meseleyi devlet teorileri ekseninde, daha farklı bir zemine taşıyan Ercan, göz ardı edilmiş ya da üzerinde çok fazla durulmamış soruları ve problemleri tartışmaya açıyor, bunlara cevaplar ve çözümler arıyor.

Nilay Özok ise Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) hakkındaki çalışmasıyla bu sayıda yer alıyor. 1970'lerde, Güneydoğu Anadolu bölgesinde aslen büyük çaplı bir altyapı yatırımı olarak doğan GAP'ın, 1990'lar ve 2000'ler boyunca değişen konjonktür, savaş koşulları ve devlet zihniyeti ile beraber edindiği yeni biçimleri ve işlevleri, kalkınma literatürü ve neo-liberal dönüşüm hakkındaki yeni dönem eleştirilerinin ışığında tartışmaya açan Özok,

GAP'ın Türkiye kamuoyunun zihninde yer alan görüntüsünün aksine, çok daha farklı boyutlara ve yansımalara sahip bir proje olduğuna dikkat çekiyor ve GAP İdaresi'nin kendi yayınlarında yer alan belgeler ve veriler ile dönemin basınında yer alan haberler yardımıyla bu tezini destekliyor.

Hollandalı beş akademisyenin (Jacob van Etten, Joost Jongerden, Hugo J. de Vos, Annemarie Klaasse, Esther C.E. van Hoeve) ortak çalışmasında ise 1990'lar boyunca süre giden savaşın genelde göz ardı edilen bir yönü ortaya konuyor. 1990'lar boyunca bölgede Türk ordusu tarafından kontrgerilla stratejisi olarak yürütülen çevre tahribatının boyutlarına odaklanan bu çalışma, çatışma bölgelerini daha yakından mercek altına almak için sosyal bilimlerde son zamanlarda kullanılmaya başlanan jeo-uzamsal (geospatial) araştırma tekniklerinden faydalanıyor ve elde edilen verileri Tunceli özelinde yapılan bir saha araştırmasındaki bulgularla birleştirip, 90'lar boyunca yaşanmış çevre tahribatının net bir resmini önümüze seriyor. Jeo-uzamsal yöntemlerin sosyal bilimlerdeki uygulanabilirliğini ve kullanılabilirliğini de tartışmaya açan makale, aynı zamanda yaşanan silahlı çatışmanın boyutlarının jeo-uzamsal yöntemlerle incelendiği ilk akademik çalışma olma özelliğini de taşıyor.

Türkiye'de son 25 yıllık silahlı çatışma döneminde ön plana çıkmış olan Kürt "Barış Anneleri" hareketi dosyamızda yer alan beşinci makalenin merkezinde yer alıyor. Gözde Orhan bu makalesinde, toplumsal olarak kurgulanmış olan annelik kimliği ile politika arasındaki ilişki üzerine yoğunlaşarak, cezavine konan ya da hayatını kaybeden çocukları için, 1980'lerden itibaren, Kürt anneleri tarafından ortaya konan direnişin ve mücadelenin tarihçesini bizlere aktarıyor ve bu mobilizasyonun, kadın hareketlerindeki ve yakın zamanlı siyasal tarihteki konumunu tartışıyor.

Betül Altuntaş ise, Türkiye'de 1980'ler ve 1990'lar boyunca gerçekleşmiş olan zorunlu göçün toplumsal sonuçları üstüne bir çalışmasıyla dergimize katkıda bulunuyor. Genelde etno-politik bir mesele olarak algılanan Kürt Meselesinin, geniş Kürt kitlelerinin Batı illerine zorunlu ya da gönülsüz göçü sonrası, toplumsal bir mesele olarak da ele alınması gerektiğini savunan Altuntaş, çalışmasında bu durumun nedenlerini, göstergelerini ortaya koyuyor. Zorunlu göç ile ortaya çıkmış olan kentsel yoksulluk; kadınların, gençlerin ve çocukların sosyo-ekonomik mağduriyetleri; ayrımcılık ve şiddet; sosyal dışlanma; kimlik sorunu konularını çalışmasının merkezine alan Altuntaş, 1990'lar boyunca Türkiye'de kamuoyu ve medya kuruluşları tarafından görmezden gelinmiş olan zorunlu göçün, artık yadsınamayacak hale gelmiş geri yansımalarını gözler önüne seriyor.

Türkiye gündemine, iş cinayetleri ile giren Tuzla Tersaneler Bölgesi hakkında, araştırma grubumuz tarafından hazırlanan hacimli çalışmamız, dosya yazılarımızın sonuncusunu oluşturuyor. Tuzla özelinde Kürt işçiler üzerine yoğunlaşan bu çalışma, çoğunlukla yoksulluk halleri ile özdeşleştirilmek istenen Kürtlerin, Türkiye genelindeki sınıfsal pozisyonlarını ve bir özne olarak oynadıkları rolleri önplana çıkartmayı amaçlıyor. Çalışmada, Tuzla tersanelerinde çalışan Kürt işçilerle yapılan derinlemesine mülakatlara dayanarak, PKK ile Türk Devleti arasındaki silahlı çatışma yüzünden Batı illerine göç et-

mek durumunda kalmış ya da zorla göç ettirilmiş Kürtlerin proleterleşme süreçleri geniş bir teorik çerçeveye inceleniyor. Dünya çapındaki neo-liberal dönüşümün, Türk Devletinin hegemonik projesini ve Türkiye'deki iktidar ilişkilerini nasıl dönüştürdüğü ve Kürtlerin bu dönüşüm sürecinden nasıl etkilendikleri ve kendilerini bu süreçte nasıl konumlandıkları gibi konuları tartışmaya açan bu çalışma, vardığı sonuçlar kadar ortaya koyduğu sorular ve problematikler ile Türkiye'deki sınıf ve toplum araştırmalarına daha geniş bir perspektif kazandırmayı hedefliyor.

“Akademi Üzerine” isimli bölümümüzün ilk kısmında ise İranlı Kürt akademisyen Abbas Vali bulunuyor. Bizlere karşı gösterdiği olumlu ve yapıcı tavıyla Vali, kendisiyle yaptığımız röportajda, Kürt Çalışmaları, Kürt Akademisi ve bu çalışmaların metodolojisi ve dili üstüne görüşlerini dile getirdi. Uzun yıllar İngiltere’de Wales Üniversitesi’nde profesörlük yapmış, yakın dönemde Erbil’de kurulan “University of Kurdistan Hawler”in kuruluşunda yer almış, son bir yıldır da Boğaziçi Üniversitesi’nde ders vermekte olan Vali, bir Kürt akademisyen olarak uzun ve derin hayat tecrübesinin ışığında, siyasi yapılar ile entelektüel üretim arasındaki ilişkiye ve çelişiklere dair tespitlerini ortaya koyuyor, Kürt çalışmalarının geleceğine dair önerilerini ve fikirlerini belirtiyor.

Türkiye akademisinde karşılaştığı tüm güçlüklerle ve engellere karşın, Kürt çalışmalarının ilk örneklerini sunmuş olan bilim insanı İsmail Beşikçi de “Akademi Üzerine” bölümünün ikinci kısmında yer alarak bu sayıda bize katkıda bulunuyor. Türkiye’de Kürt çalışmalarının öncülüğünü yapmış olan “Mamoste”, duyurusunu yaptığımız çağrı metninden hemen sonra bizleri kırmayıp, kısa bir sürede yazısını göndererek, dergimizde çıkan yazılar için de benzer bir rolü üstlendi. Türkiye’de sosyal bilimlerin olanaklılığını konu edinen “Mamoste”, Türkiye’de resmi ideolojinin ve devlet müdahaleciliğinin sosyal bilimlere olan etkilerini tartışıyor, bu konuda yaşanan sıkıntıları dile getiriyor.

Dosya dışı yazılarımızın ilki N. Kemal Dinç tarafından kaleme alındı. İttihat ve Terakki örgütünün, 1. Paylaşım Savaşı sırasında Kürtlere yönelik yeniden iskân politikalarını, belgelerin yanı sıra dönemin yayınlarındaki haberler ile birlikte ortaya koyan Dinç, genellikle sadece Ermeni tehciri ile anılan bu dönem iskân politikalarının, sayıları bir milyonu bulacak şekilde Kürtleri de kapsadığını net biçimde gösteriyor. O dönemin iskân politikalarına dair daha önceden gün yüzüne çıkartılmamış belgeleri de kullanan bu önemli çalışma, 20.yüzyılın son çeyreği boyunca isimleri hep göç, iskân ve yerinden edilme ile birlikte anılan Kürt Halkının bu makûs tarihinin çok daha gerilere götürülerek anlaşılması gerektiğini gözler önüne seriyor.

Djene Bajalan, Kürt tarih yazımı üstüne olan bir araştırmasıyla bu sayıda bizlere katkıda bulunuyor. 16. yüzyılda Kürt Beyi Şerefhan Bitlisi tarafından yazılmış olan Şerefname üzerine odaklanan Bajalan, Kürt tarihinde çoğunlukla milliyetçi bir eser ve milliyetçi bir figür olarak ele alınan Şerefname’nin ve Şerefhan’ın, o dönemin Osmanlı siyaseti bağlamı içerisine yerleştirilerek anlaşılması gerektiğini savunuyor. Bajalan bu tarihsel araştırmasıyla Kürt ta-

rihyazımına farklı bir eleştirel boyut kazandırdığı gibi ufuk açıcı tartışmaların da önünü açmış bulunuyor.

Dosya dışı yazılarımızın sonucusu ise Murat Belge'nin 2008'in Kasım ayında çıkan "GENESIS 'Büyük Ulusal Anlatı' ve Türklerin Kökeni" kitabına odaklanmaktadır. Derviş Aydın Akkoç, kitabın genel bir tanıtımını yapmakla kalmıyor, aynı zamanda Belge'nin bu çalışması bağlamında "köken", "ulusal anlatı", "geleneksel", "modern" gibi kavramları, Nietzsche, Foucault, Marx gibi müstesna düşünürlerin fikirleri doğrultusunda tartışmaya açıyor ve bu kavramların ve bu isimlerin birbirleriyle olan ilişkilerine eğilerek, modern çağın ulusal anlatılarına ve mitlerine farklı bir bakış açısı getiriyor.

Dergimizin bu sayısında toplam beş kitabın tanıtımı yapılmaktadır. N. Kemal Dinç, Hollandalı akademisyen Joost Jongerden'in 2008 yılında Vate yayınevi tarafından basılan ve Türkiye'de zorunlu göç/yeniden iskân konularında kapsamlı bir çalışma olan "Türkiye'de İskân Sorunu ve Kürtler: Modernite Savaş ve Mekân Politikaları Üzerine Bir Çözümleme" kitabını tanıtıyor. Alişan Akpınar, 1918 ve 1928 yıllarında çıkmış ve Kürt çalışmaları için önem arz eden iki kitabın tanıtımını yapmaktadır. "Kürtler -Tarihi ve İçtima-i Tetkikat" ve "Van Tarihi- Kürtler Hakkında Tetebbu'ât" isimli bu kitaplar, Türkiye tarihinin erken dönemine dair merkezi otoritenin Kürt algısı üstüne iki önemli kaynak olarak, Akpınar'ın tanıtım yazısıyla okuyucularımızın dikkatine sunuluyor. Harun Ercan ise, Mehmet Emin Bozarslan'ın ilk baskısı 1966 yılında yapılmış "Doğu'nun Sorunları" isimli kitabını tanıtıyor ve bu kitabın Kürt çalışmaları için önemine ve özgüllüğüne değiniyor. Son kitap tanıtımımız ise Kürt diliyle ilgili tarihi bir nitelik taşıyan kitaptır. Kürt Talebe Hêvî Cemiyetî'nin 1921 yılında çıkarttığı ve ilk pratik Kürtçe öğrenme kitabı olarak gösterilen "Hîngerê Zimanê Kurdî"nin 2008 yılında BGST yayınlarından çıkan güncelleştirilmiş halinin tanıtımını Zeki Gürür yapıyor.